coggle
made for free at coggle.it

Tajemnice opowieści – narrator, miejsce, czas

Antoni Marcinek
Rafał Radziszewski

Jak określisz język opowieści – jako bezpośredni, precyzyjny, reporterski czy może metaforyczny, zagadkowy, obrazowy albo jeszcze inny? W komentarzu zacytuj odpowiednie fragmenty utworu?

Dlatego też można stwierdzić, iż dla Conrada najważniejsza nie była emocjonalna reakcja nad wydarzeniami, a refleksja nad nimi, próba ich zrozumienia. Dzięki temu wiele wypowiedzi Marlowa ma charakter uniwersalnych i ponadczasowych sentencji.

- „Ziemia nie była ziemska, a ludzie byli... nie, ludzie nie byli nieludzcy. Widzicie, otóż to było najgorsze ze wszystkiego – podejrzenie, że oni nie są nieludzcy. Przenikało to z wolna do świadomości. Wyli i skakali, i kręcili się, i wykrzykiwali straszliwie; a najbardziej z wszystkiego przejmowała mnie właśnie myśl o ich człowieczeństwie – takim samym jak moje – myśl o moim odległym powinowactwie z tym dzikim, namiętnym wrzaskiem.”
- „Żyjemy tak jak śnimy – samotnie”
- „Co najwyżej można się spodziewać od życia odrobiny wiedzy o sobie samym – która przychodzi za późno i jest źródłem niewyczerpanych żalów.”
- „Kiedy człowiek się troszczy o podobne sprawy, o pospolite wypadki dziejące się na powierzchni, rzeczywistość – właśnie rzeczywistość się rozwiewa.”
- „Zauważyłem z udaną naiwnością, że nikt nie jest wolny od kłopotów na tym świecie.”

Taki sposób wypowiedzi ma odwzorowywać tok ludzkiego myślenia. Marlow mówi to, co właśnie wpadło mu do głowy tym samym stara się starannie dobierać słowa, aby jak najdokładniej przedstawić swoją historię.

- „Podbój ziemi , polegający przeważnie na tym, że się ją odbiera ludziom o odmiennej cerze lub trochę bardziej płaskich nosach, nie jest rzeczą piękną, jeśli się w nią wejrzy zbyt dokładnie. Odkupia go tylko idea. Idea tkwiąca w głębi; nie sentymentalny pozór; tylko idea; i altruistyczna wiara w tę ideę – coś, co można wyznawać i bić przed tym pokłony, i składać ofiary ...”.

Zabieg odsunięcia na drugi plan narracji odautorskiej pozwolił na swobodne wypowiadanie się głównemu bohaterowi. Jego styl wypowiedzi ma być zbliżony do języka mówionego. Mężczyzna godzinami snuł opowieści o swoich dawnych morskich i lądowych przygodach wszystkim, którzy chcieli go słuchać. Charles wybiera się w rejs po Tamizie razem z przyjaciółmi stąd też taki charakter jego słów.
Marlow, jak przystało na gawędziarza zdaje się nie przejmować konstrukcją swojej historii. Zaburza chronologię wydarzeń, niweczy napięcie, wybiega w przyszłość. Zdarza mu się też wprowadzać dygresje w najmniej odpowiednich momentach jak na przykład rozmyślania o kanibalizmie i jego hamulcach podczas ataku na parowiec:

- „I pojąłem, że wchodzi tu w grę jakiś hamulec, jedna z tych ludzkich tajemnic niemożliwych do przeniknięcia. Patrzyłem na nich ze wzrastającym szybko zajęciem, nie wywołanym bynajmniej myślą, że może zjedzą mnie wkrótce — choć przyznam się wam, iż właśnie wtedy spostrzegłem — niejako w nowym oświetleniu — jak niezdrowo wyglądają pielgrzymi, i miałem nadzieję, tak! doprawdy miałem nadzieję, że mój wygląd nie jest taki — jakby to powiedzieć? — taki — nie apetyczny; ten rys fantastycznej próżności harmonizował z poczuciem snu na jawie, przenikającym wówczas wszystkie moje dni. [...] Tak; patrzyłem na tych Murzynów, jak się patrzy na każde ludzkie stworzenie, chcąc poznać jego popędy, motywy, uzdolnienia, słabe strony, poddane próbie nieubłaganej fizycznej konieczności. Hamulec! Jakiż hamulec mógł tam działać? Czy to był przesąd, wstręt, lęk, cierpliwość — czy też coś w rodzaju pierwotnego honoru? Żaden lęk nie ostoi się przed głodem, żadna cierpliwość go nie wytrzyma, wstręt wobec głodu po prostu nie istnieje, a co do przesądów, wierzeń i tak zwanych zasad, znaczą mniej niż plewy na wietrze. Czy znacie piekło przeciągłego Głód głodu, jątrzące jego męczarnie, czarne myśli, ponure okrucieństwo? Otóż ja znam. Zwalczanie uczucia głodu pochłania wszystkie wrodzone siły człowieka. Łatwiej znieść utratę kogoś bliskiego, utratę honoru, potępienia niż tego rodzaju przeciągły głód. Smutne, lecz prawdziwe. A przy tym te chłopy nie miały żadnych absolutnie przyczyn do odczuwania skrupułów. Powściągliwość! Mógłbym się równie dobrze spodziewać powściągliwości od hieny żerującej wśród trupów na pobojowisku. Ale oto był przede mną ów fakt — jaskrawy, oczywisty jak piana na głębiach morza — tajemnica większa, gdy się nad nią zastanawiałem, niż dziwny, niepojęty ton rozpaczliwego żalu dźwięczący w tej dzikiej wrzawie, którą minęliśmy na brzegu, za ślepą bielą mgły.” .

Kto opowiada historię składającą się na fabułę „Jądra ciemności”? Dlaczego pytanie o narratora można uznać za uzasadnione i ważne.

- Historię składającą się na fabułę „Jądra ciemności” opowiada dwóch narratorów. Pierwszy z nich rozpoczyna i kończy nowelę. To on wprowadza nam postać Charlesa Marlowa, czyli drugiego narratora, a zarazem bohatera utworu.
- Pytanie o narratora można uznać za uzasadnione i ważne, ponieważ w utworze jedna historia zawarta jest w innej. Taka kompozycja tekstu to tak zwana konstrukcja szkatułkowa. Marlow opowiada swoją historię przyjaciołom będącym na jachcie „Nellie” zakotwiczonym na nabrzeżu londyńskiej Tamizy. Narracja odautorska natomiast skierowana jest do czytelnika. To ona otwiera i zamyka utwór. Technika powieściowa zastosowana w noweli przez Conrada była nowatorska.
- Joseph Conrad w swojej powieści nie zachował chronologii. Ograniczone relacje narratorów mają na celu skłaniać czytelnika do rekonstruowania przebiegu zdarzeń. Narrator odautorski pozostawia swobodę wypowiedzi Marlowowi tym samym przechodząc na drugi plan.

Zwróć uwagę na informacje dotyczące miejsca i czasu zdarzeń opowiedzianych w utworze Conrada. Co wiemy, a czego musimy się domyślać?

Wymień te elementy świata przedstawionego, które pomagają zorientować się w miejscach zdarzeń.

- miejsce akcji
  - Akcja początkowo rozgrywa się w Londynie na jachcie „Nellie” zakotwiczonym na nabrzeżu londyńskiej Tamizy, gdzie Marlow opowiada przyjaciołom o wydarzeniach z Afryki i w Brukseli. To tam Charles przygotowuje się do wymarzonej podróży, której celem jest Kongo. Do stolicy Belgii wracamy jednak jeszcze na końcu noweli. Kongo to natomiast kraj położony w środkowej Afryce nad Oceanem Atlantyckim. Marlow ma poruszać się na małym parowcu, którego zostaje kapitanem, po obszarze należącym do Leopolda II – króla Belgii.
- czas akcji
  - Wydarzenia rozgrywają się w okresie kolonializmu, czyli w czasach współczesnych autorowi. Powieść została napisana na podstawie własnych doświadczeń autora z jego podróżą do Afryki, która miała miejsce w latach 90. XIX wieku. Można więc przyjąć, że są to czasy, w których rozgrywa się historia Charlesa Marlowa.

W jaki sposób takie ukształtowanie opowieści wpływa na czytelnika? Odwołaj się do przykładów.

- · Takie ukształtowanie opowieści ma na celu wprowadzenie atmosfery zagadkowości oraz grozy, niepokoju. Niektórych wydarzeń czy wyglądu postaci na przykład Kurtza możemy się tylko domyślać, ponieważ ich rozwiązanie ujawnione jest dopiero w dalszej części dzieła. Czytelnik może więc przeżywać przygodę Marlowa w taki sam sposób jak główny bohater. Ułatwia to również styl wypowiedzi zbliżony do języka mówionego, o czym wspomnę w dalszej części notatki. Osoba czytająca może więc utożsamić się z Marlowem, doświadczyć emocji, myśli, przeżyć głównego bohatera jakoby on sam był w centrum w centrum wydarzeń.
- "Nagle za oknem pojawiło się coś dużego, strzelba wpadła za burtę, sternik zrobił nagły krok wstecz, zdążył rzucić mi nadzwyczaj głębokie, ufne spojrzenie i padł u moich stóp (...)"